

Одним з основних напрямів пошуку резервів є зменшення вихідних грошових потоків, до них належать:

- оплата товарів, робіт, послуг, що належать до валових витрат;
- оплата товарів, робіт, послуг, що не належать до валових витрат;
- здійснення реальних та фінансових інвестицій;
- сплата податків та інших платежів до бюджету;
- повернення капіталу, який був залучений на фінансовому ринку [4].

Підводячи підсумок під усім зазначеним, можна зробити висновок, що фінансовий аналіз є інструментом, який дає можливість оцінити поточний (моментна оцінка) та перспективний стан (інтервальна оцінка) підприємства, встановити його короточасну чи довготривалу платоспроможність на підставі використання обґрунтовано вибраних методів аналізу. Головна сутність оцінки фінансового стану підприємства полягає в отриманні своєчасної, повної та достовірної інформації щодо фінансових можливостей, для визначення змін і тенденцій.

Наук. керівн. Іванієнко В. В.

Література: 1. Болух М. А. Економічний аналіз господарської діяльності підприємств : підручник / М. А. Болух, В. І. Івашенко. – К. : Національний економічний університет, 1998. – С. 114. 2. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 117–128. 3. Смачило В. В. Оцінка фінансової стійкості підприємств / В. В. Смачило, Ю. В. Будникова // Економічний простір : збірник наукових праць. – 2008. – № 20/2. – С. 35–40. 4. Карпенко Г. В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства / Г. В. Карпенко // Економіка держави. – 2010. – № 1. – С. 61–62. 5. Могильний О. М. Регулювання аграрної сфери / О. М. Могильний. – Ужгород : ІВА, 2005. – 400 с. 6. Економічний аналіз : навч. посібн. / М. А. Болух, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток ; за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – К. : КНЕУ, 2001. – 540 с.

УДК 657.62:657.421

Боднар О. В.

Студент 3 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ У ВИРОБНИЦТВІ

Анотація. Розглянуто основні проблеми щодо забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами. Визначено напрями підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів в управлінні виробничими системами та їх характеристику.

Аннотация. Рассмотрены основные проблемы обеспеченности предприятия материальными ресурсами. Определены направления повышения эффективности использования материальных ресурсов при управлении производственными системами.

Annotation. The main problems with the material resources endowment at an enterprise are considered. The ways of more efficient use of material resources in the production system management are identified.

Ключові слова: матеріальні ресурси, матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, питома вага матеріальних ресурсів, оборотність матеріальних запасів, питома матеріаломісткість.

Сучасні умови господарювання, які ґрунтуються на дії законів ринку, примушують підприємства швидко адаптуватись до змін ринкового середовища та уникати необґрунтованого ризику, приймаючи управлінські рішення щодо використання будь-яких наявних виробничих ресурсів і, зокрема, матеріальних ресурсів.

Будь-яке господарське рішення оцінюється за його кінцевими результатами, тобто прибутком. Одним із головних факторів, що впливає на величину прибутку, є рівень матеріальних запасів.

© Боднар О. В., 2014

Питанням підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві займалися такі науковці, як: Чумаченко М. Г., Мних Є. В., Мец В. О., Бутинець Ф. Ф., а також зарубіжні вчені-економісти: М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі [1].

Обов'язковою умовою стійкого виробничого процесу є своєчасне і повне забезпечення його необхідними матеріальними ресурсами.

Мета даної роботи – показати, що аналіз формування та використання матеріальних ресурсів у виробництві передбачає одержання найбільш інформативних ключових параметрів, які дають об'єктивну й точну оцінку наявності в підприємстві різних видів матеріальних ресурсів з погляду забезпечення його конкурентоспроможності, уможливають оцінку ефективності управлінських рішень щодо формування портфеля замовлень на матеріальні ресурси, виявлення резервів підвищення ефективності використання ресурсів, розробку заходів для їх мобілізації.

У даній роботі розглянуто ряд напрямів розвитку методики аналізу формування та використання матеріальних ресурсів у виробництві, розкрито характер сучасної проблеми, погляди різних авторів на проблему дослідження, з'ясовано різноманітні сторони проблеми та напрями її розв'язання.

Відповідно до П(С)БО 9 "Запаси" (п. 6), матеріальні ресурси (виробничі запаси) становлять запаси предметів праці, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва та адміністративних потреб, наявність яких є необхідною умовою ритмічної роботи підприємства. Вони все більше впливають на зростання його ефективності та якості роботи. Здебільшого від рівня управління ресурсами, його координації з процесом виробництва залежать основні показники діяльності підприємств – виконання плану реалізації, зростання продуктивності праці, зниження собівартості продукції, прискорення оборотності оборотних засобів [2].

У вирішенні питання про повноцінне забезпечення підприємства необхідними матеріальними ресурсами, ефективне використання яких вимагає нормальний хід виробничого процесу, велике значення має економічний аналіз.

Згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку підприємств, організацій та установ, об'єктом аналізу формування та використання матеріальних ресурсів у виробництві є надходження та використання цінностей, які обліковуються на синтетичному рахунку 20: сировина та матеріали, покупні напівфабрикати та комплектуючі, паливо, тара й тарні матеріали, будівельні матеріали, матеріали, що їх передано в переробку, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення та ін. [3].

В аналізі матеріальних ресурсів велике значення має визначення межі, далі якої не треба "дрібнити" дослідження цілого для того, щоб не було втрачено його специфіки. У зв'язку з цим, межа аналізу ефективного використання матеріальних ресурсів звичайно визначається його цілями й завданнями, а програма та зміст аналізу – особливостями досліджуваного об'єкта та його цільовою орієнтацією.

Важливу роль у забезпеченні дієвості аналізу ефективності використання матеріальних ресурсів мають зміст та якість інформаційної бази аналітичних досліджень. Аналіз формування та використання матеріальних ресурсів у виробництві здійснюється за допомогою системи загальних та індивідуальних показників.

Основні показники формування та використання матеріальних ресурсів у виробництві такі: матеріаломісткість продукції визначається як відношення використаних у виробництві матеріальних ресурсів до обсягу виготовленої продукції:

матеріаловіддача – величина зворотна матеріаломісткості – визначається як відношення обсягу продукції до матеріальних витрат [4].

Якщо матеріаломісткість показує, скільки матеріальних ресурсів у грошовому вимірі припадає на 1 грн виготовленої продукції, то матеріаловіддача характеризує, скільки продукції виготовлено на 1 грн матеріальних ресурсів.

Питома вага матеріальних ресурсів в собівартості продукції визначається відношенням матеріальних витрат до повної собівартості виготовленої продукції.

Співвідношення темпів зростання обсягу продукції і матеріальних витрат визначається як співвідношення індексів зазначених показників.

Оборотність матеріальних запасів (кількість оборотів) визначається як відношення повної собівартості реалізованої продукції до середніх залишків матеріальних запасів:

Тривалість одного обороту визначається за формулою:

$$O = D / Ko = D \times 3 / Cp,$$

де O – тривалість одного обороту, дні;

D – кількість днів у періоді;

Ko – оборотність (кількість оборотів) матеріальних запасів;

Cp – повна собівартість реалізованої продукції;

3 – середні залишки матеріальних запасів.

До часткових показників використання матеріальних ресурсів, у першу чергу, відноситься питома вага матеріаломісткості, яка визначається на кожний вид продукції і кожний вид матеріалів як співвідношення витрат певного виду матеріалів на виробництво певного виду продукції до обсягу виробництва певного виду продукції.

В аналізі використовується також конструктивна матеріаломісткість як відношення чистої маси виробу до одиниці технічного параметру.

Аналіз цих показників необхідно здійснювати в такій послідовності:
вивчається динаміка показників;
визначається сума економії матеріалів унаслідок зниження матеріаломісткості або сума перевищень витрат у результаті підвищення матеріаломісткості;
розраховується вплив зміни ефективності використання матеріалів на обсяг продукції;
визначаються резерви підвищення ефективності використання матеріалів і резерви можливого збільшення обсягу продукції внаслідок більш ефективного використання матеріалів.

Практично всі функціональні служби підприємства, які аналізують порядок використання матеріальних ресурсів та розробляють відповідну політику управління ними, мають потребу в системі нормативних витрат: служба маркетингу – для прийняття рішень про замовлення матеріальних ресурсів; служба маркетингу для контролю витрат матеріальних ресурсів – через аналіз відхилень; бухгалтерії – для оцінки матеріальних запасів.

Основними напрямками вдосконалення резервів підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів є:

аналіз неминучих витрат матеріалів у процесі виробництва, виявлення причин винуватців, визначення впливу відхилень на собівартість продукції, пошук резервів підвищення рівня раціонального використання матеріальних ресурсів;

аналіз динаміки коефіцієнта використання матеріальних ресурсів за калькуляційними групами або виробами та прийняття управлінських рішень щодо зниження матеріальних витрат;

аналіз норм витрачання матеріалів через порівняння їх з показником інших підприємств, що випускають аналогічну продукцію [5].

Практично всі функціональні служби підприємства, які аналізують порядок використання матеріальних ресурсів та розробляють відповідну політику управління ними, мають потребу в системі нормативних витрат.

До факторів, що сприяють зниженню матеріальних витрат на виробництво продукції, відносять: зменшення ваги виробів та питомої ваги витрат матеріалів; скорочення неминучих витрат на використання відходів і побічних продуктів у технологічному процесі; утилізацію вторинних ресурсів, заміну матеріальних ресурсів штучними [6].

Важливим напрямом удосконалення підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів є аналіз обґрунтованості та дотримання норм витрачання матеріалів, який базується на нормативному обміні витрат.

Завдання аналізу обґрунтованості норм витрачання матеріалів полягає у вивченні стану існуючих базових та поточних стандартів, динаміки їх змін та рівня напруженості.

Завдання аналізу дотримання норм витрачання матеріальних ресурсів є: контроль за нормами витрачання відповідних нормативів для виявлення причин та відхилень їх конкретних винуватців.

Варто зазначити, що необхідною передумовою ефективності оперативного аналізу формування та використання матеріальних ресурсів у виробництві є використання комп'ютерних технологій, збирання, обробки та зберігання економічної інформації. Брак українських підприємств комп'ютерного складського обліку виробничих запасів стримує впровадження в практику господарювання сучасних методів оперативного аналізу та управління матеріальними запасами.

На даному етапі розвитку ринкових відносин у підприємстві постає проблема використання і зберігання виробничих ресурсів. Поліпшення цих проблем можна досягти за рахунок максимізації власних можливостей, запровадження ресурсо- і енергозберігаючих технологій, розширення самостійності оптово-посередницьких формувань інженерно-ремонтних, будівельних та інших обслуговуючих підприємств і організацій, що створило конкурентні умови на ринку виробничих ресурсів, робіт і послуг.

Отже, можна зробити висновок, що одним із головних факторів, що впливає на величину прибутку, є рівень матеріальних запасів. Виручка від реалізації та прибуток з'являться лише тоді, коли предмети праці, використані в процесі виробництва, перенесуть свою вартість на вартість виготовленого продукту та знайдуть кінцевого споживача.

Тому стабільна забезпеченість матеріальними ресурсами та ефективне їх використання є необхідною умовою функціонування та розвитку будь-якого підприємства. Здійснюючи аналіз матеріальних ресурсів, визначають резерви підвищення ефективності їх використання на підприємстві.

Наук. керівн. Іванієнко В. В.

Література: 1. Баканов М. И. Теория экономического анализа / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет. – М. : Финансы и статистика, 2009. – 325 с. 2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" (Із змінами, внесеними згідно з Наказами Мініфіну № 15 від 28.01.2000 р., № 131 від 14.06.2000 р., № 304 від 30.11.2000 р., № 989 від 25.11.2002 р., № 731 від 22.11.2004 р., № 868 від 14.12.2005 р., № 1 176 від 11.12.2006, № 1 591 від 09.12.2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : dtk.com.ua/show/2cid0938.html. 3. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : dtk.com.ua/show/2cido6880.html. 4. Рзаєва Т. Г. Економічний аналіз : навч. посібн. / Т. Г. Рзаєва. – Хмельницький : ХНУ, 2003. 5. Ковальчук І. В. Економіка підприємства : навч. посібн. / І. В. Ковальчук. – К. : Знання, 2008. – 679 с. 6. Ажнюк М. О. Основи економічної теорії : навч. посібн. / М. О. Ажнюк. – Ужгород : Гражда, 2005.